

Портрет зблизька в різних інтер'єрах

Богдан Мельничук

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Богдан Мельничук

Портрет зблизька в різних інтер'єрах

Нові новели

Подвійна помста. Студентський варіант

I.

Сходами піднімався хтось чужий. Вони раз у раз поскрипували під вагою тіла, але ці звуки були мені незнайомими: так не ходять ні мої співмешканці у голуб'ятні, як ми називали мансарду в приватному будинку на околиці Львова, ні хазяйка цього дому. Сухе дерево вишмугляних за більш як півстоліття сходинок ще не відчувало таких ніг, тож озивалося по-особливому: чи то зойками, коли кілька кроків були швидкими, чи постогнуванням, коли вони сповільнювалися. «Мабуть, хтось вагається, йти чи повернутися», — подумав я.

За дверима зашаруділо, либонь, рука намацувала ручку, в напівтемряві горища це вдалося не відразу, потім скрипнули ще австрійські завіси, і на порозі помешкання постала... Людка. І досі я пам'ятаю її кавового кольору невисокі чобітки, котрі не ховали струнких повненьких ніжок, а навпаки, підкреслювали їхню звабливість, світлокоричневу штучну дублянку з білими вилогами, — останній писк львівсько-галицької моди, синій беретик, навскоси насунутий на темне волосся, і великі очі кольору води у ставку в передгроззя. Цього разу я не міг прочитати, що таїлось у їхній глибині.

А Людка мовчала, навіть не привітавшись. Поглядом мандрувала кудись мимо мене, до двох малесеньких віконечь на протилежній стіні, наполовину закладених книжками. Те, як вона покусувала пересохлі губи і важко дихала, видавало хвилювання. Мій здогад підтвердили її тремтячі пальці, котрими вона взялася розстібати ґудзики дублянки. Я допоміг її зняти і поклав навдивовижу легеньку кожушину на ліжко. Поруч лягли синій шарф

і беретик, на котрому ще не встигли розтанути сніжинки з березневого неба.

Але на цьому роздягання не закінчилось. Очі мої полізли на лоба, коли Людка ковзнула рукою, як по клавішах її улюбленого піаніно, по гудзичках фіолетової кофтини, і вона, злетівши над головою, прикрила шарф та беретик. Білий ліфчик безсоромно осліпив мене, і я ледь не навпомацки почав стримувати дивну гостю, котра правицею намащувала застібку на плечах, щоб випустити на волю більш як привабливі груденята. Судомно ковтаючи слину, я затримав Людині руки в своїх, і її голова впала мені на груди. Крізь схлипування й легенький стогін почув слова, що не могли й приснитися:

— Не стримуй мене, я хочу бути твоєю!

Я видихнув те, що було на поверхні:

— А як же Юра? Ти ж з ним ходиш...

— Забудь про Юру, він не для мене... Тим більше, після сьогоднішнього... Я мріяла лише про тебе, і ось нарешті ми вдвох.

Людині руки знову сіпнулись, але мої пальці були міцно зімкнуті на її зап'ястях.

— Відпусти, синці будуть... Ти ж не чуєшся у своїй селянській силі... То ж не коса і не лопата.

Я згадав, що справді не раз хвалився вмінням косити чи наввипередки з батьком копати картоплю, й усміхнувся, впіймавши в словах Людки здоровий глузд: мислить, здається, нормально.

— Відпущу лише з однією умовою...

— Якою?

— Що ти одягнеш кофту, а потім присядеш і спокійно розкажеш, що сталося.

— Спробую.

Тіло її здригнулося, ніби розпаленого коня на скаку зупинило туго напнуте повіддя. Я подав їй кофту, допоміг просунути у вузькі

рукави повненькі руки, що все ще ходили ходором, і, обминаючи нерозпаковані сумки, котрі годину тому привіз із дому, підвів дівчину до табуретки. Силоміць однією рукою посадив на неї Люду, яка, безсило обм'якнувши, ледь не впала, другою налив у склянку води. Зуби дівчини зацокотіли об скло.

По хвилі заговорила вже спокійніше:

— Даремно ти мене стримав. З Юрою все одно покінчено. А тебе я люблю, хочу бути твоєю і тільки твоєю.

— Що ж усе-таки сталось у вас з Юрою?

— Не хочу більше зустрічатися з ним, не можу мучити себе, — Людка аж тепер глянула на мене. В її очах світилася непідробна щирість. — І сьогодні я йому сказала...

— Що саме? — не стримавсь я від уточнення.

Відповіла майже по складах:

— Я сказала, що він — не мій тип. Мені не подобаються «хлюпики», невпевнені у собі люди, які постійно всього жахаються, живуть за принципом: «Хоч би чогось не трапилось...». Нині після читалки ми планували гуляти Стрийським парком, уже навіть підійшли до нього. Раптом Юра сіпнув мене за руку: «Ходімо назад, он мої батьки...» — «Ну то й що?» — «Можуть побачити...» — «І що?» — «Не знаю, як вони сприймуть...» — «Невже я така страшна?» — «Та ні, але... Можуть насварити, що мені ще рано одружуватися. До того ж, я староста групи, який приклад покажу іншим студентам. І ще...» — «Що ще?» — «Вони почують, що ти розмовляєш українською...» — «Ну то й що? Я ж, як ти знаєш, народилась і виросла в Івано-Франківську, розмовляю тією мовою, до якої звикла з дитинства...» — «Розумієш, у нас в сім'ї прийнято спілкуватися російською... Я тільки з тобою і на парах в університеті, та й то не на всіх, переходжу на українську...» — «Он воно як...» — «Ходімо, ходімо звідси...» Ось такий діалог відбувся між нами. І я вибухнула, сказала Юрі, що з мене досить, що мені

подобаються такі, як ти: щирі українці, котрі не цураються рідної мови, не бояться відстоювати свою думку в усьому, вміють працювати й на городі, й у бібліотеці, не випливають в універі на семінарах і практичних за рахунок татових-материних заслуг... А він почав у буквальному розумінні цього слова плакати. Як це неприємно: високий, кремезний двадцятирічний парубок плаче, мов мала дитина, в котрої відібрали іграшку...

— І ти витерла йому сльози? — зіронізував я.

— Ні, розтерла їх на снігу, — відпариувала вона. Й одразу полагіднішала: — Одним словом, я залишила його біля парку оплакувати наше прощання. Може, батьки підійдуть, «утрут глаза любімому синочку, пожалеют бєдного Юрочку», — перекривлювала вона. І додала, з надією глянувши мені у вічі: — А раптом ти все-таки передумаєш і зрозумієш, чому я відважилася прийти до тебе. Нікого, крім нас, у твоїй голуб'ятні нема, твої хлопці прийдуть завтра вранці, хазяйка не бачила, як я заходила, вдосвіта вона йде на роботу, ми вислизнемо звідси непомітно, ніхто нічого не знатиме...

— Людочко, повір, не можу так вчинити, — якомога переконливіше заговорив я. — Це буде підло щодо Юри. Він усе-таки мій друг, хоч і москалик. Зрештою, я спокійно сприймаю його російську, навіть раджу йому при розмові зі мною не переходити на українську, не калічити її. Зрештою, яка його вина в тому, що батьків, корінних росіян, після війни прислали до Львова наводити більшовицький «порядок» «в Западной Україні, где бандеровцев, кажется, больше, чем людей», — я машинально процитував слова миршавенького доцентика, котрий викладав у нас, на факультеті журналістики, «самий важний предмет» — історію КПРС. До того ж, Юра народивсь у цьому місті...

— І ненавидить галичан, як і його батьки. Він якось проговоривсь... Але ми не про це... То я залишаюся в тебе, —

спробувала зіграти еротичну мелодію на гудзиках кофточки, але руки інтелігентки в третьому поколінні, як любила називати себе Людка, бо ж її батько та дід були відомими станіславівськими музикантами, потонули в моїй селянській долоні.

— Ні! — я аж притупнув ногою. — Це суперечить моїм принципам. — Крім нашої з Юрою дружби, він ще й мій староста, формує громадську думку. Ким мене вважатимуть однокурсники?

— Це залишиться нашою таємницею! — пообіцяла Людка.

— Нема нічого таємного, що не стало б явним, — аргументував я свою відмову десь вичитаною фразою і подав дівчині дублянку.

— Можеш не проводити, — в очах збурунилися хвилі образи. — Знайшла дорогу сюди, то і тепер не заблуджуся.

«А й справді! — спохопивсь я на думці. — Вона ж тут уперше...»

— Адресу випитала в Юри? — здогадався.

— Уже давненько. Ще тоді, коли вперше побачила тебе біля бібліотеки на Драгоманова, пам'ятаєш? Але хіба ти фіксуєш такі дрібниці, — вихопила з моєї руки беретик.

Я теж сіпнувся до вішалки, на якій підсихала після нинішньої подорожі додому за харчами моя благоденська куртка.

— Я ж сказала: проводити мене не треба!

Затупотіла сходами на перший поверх. Завіси у дверях голуб'ятні, коли зачинив їх за Людкою, зіграли щось мінорне...

II.

З а вікном бенкетувала чи не остання березнева хурделиця; обіпершись на стосик книжок, я дививсь, як заліплювало снігом постать Людки, котра ледь помітною стежиною на тротуарі, переборюючи пориви вітру, прошкувала до трамвайної зупинки, і заздрив тим сніжинкам, які зараз мали змогу торкатись її ніжного обличчя, пухленьких губ, не осквернених помадою, осідати на довгих віях...

А потім задзеленькотів трамвай, Людка щезла між щелепами дверей, і я, зітхнувши, вмовстився на ліжко, котре ще зберігало бентежний запах її одягу. Вдихаючи той аромат, згадував піврічної давності недільний ранок в університетській науковій бібліотеці на затишній вулиці Драгоманова, схожих на зображення зі старовинних портретів її статечних працівниць, знайомий до найменших подряпин на чорній поверхні широкий і довгий стіл, увінчаний персональними лампами, й розпашіле, вкрите червоними плямами обличчя Юри, котрий розшукав мене у читальній залі.

— Вийди на кілька хвилин, будь ласка, — шепнув він, нахилившись до мене.

Залишивши розгорнутими книжку і конспект, я неохоче вийшов за ним на сходи.

Випереджаючи моє запитання про причину такого поспіху, Юра винувано почав:

— Скажи щось Людці, вона мене не слухається, кепкує наді мною...

Зняв і протер ганчірочкою, котру передбачливо носив у спідній кишені піджака, окуляри. Від того його обличчя стало ще беззахиснішим. А в куточках очей проступили сльози.

— А де вона? — не приховуючи роздратування через те, що мене відірвали від книжок, запитав я.

Юра шморгнув носом і витер його напрасованою хустинкою, витягнувши її з іншої кишені:

— Стоїть біля дверей бібліотеки. Вийди, прошу тебе...

Опускаючись надщербленими сходами, заглибини в котрих виїли ноги сотень професорів та десятків тисяч студентів, і пильнуючи, щоб не порізатись об надто гострі канти Юриних штанів, я гарячково пригадував, що знаю про Людку. Ага, студентка механічно-математичного факультету нашого універу, вступила з першого разу, тож між нами — два роки різниці. Юра безтямно

закоханий у неї, але дуже делікатний, про таких кажуть: «м'якушка», хоча, судячи з національності, мав би бути іншим. Отже, треба зіграти на контрасті в наших із ним характерах і використати перевагу свого віку над Людчиним.

Біля дверей бібліотеки справді стояло красиве повногруде дівча, більше схоже на передчасно дозрілу школярку, ніж на студентку.

— Ти Люда? — почав я без вступу.

— Ну, я, а що? — скептичним поглядом вона окинула мою постать, і я пожалкував, що вранці полінувався попросувати штани. Юрі легше, мама пильнує за синочком, порошинки з нього здмухує, а до моєї — двісті кілометрів...

— Значить так! — продовжував я загнздувати молоду лошицю. — Щойно я перебував у світі Шекспіра: королі, вельможі, велике кохання, зради, вбивства... Словом, у нас іспит із зарубіжної літератури. Ви з Юрою відірвали мене від того, що я люблю і хочу робити...

Великий пожовклий кленовий листок, погойдавшись у повітрі, впав на потріскані тротуарні плити між нами. Людка підняла його, всміхнулася цьому привітові від пізнього вересня, і я помітив симпатичну щілинку між її передніми зубами. «Буде мати двох чоловіків», — мелькнуло в свідомості народне повір'я.

— А я не просила Юру йти до вас, — ще раз усміхнулося дівча.

Я безцеремонно продовжував на «ти»:

— Але прийшов він через тебе. Значить так: ти зараз ідеш з Юрою, робиш усе, що він скаже, і хай тобі не стрельне в голову не послухатися його. Інакше будеш мати справу зі мною, а мене краще не дратувати. Бараболі в селі я вже викопав, тож можу попильнувати, як ти ставишся до мого друга, і допомогти йому справитися з тобою.

— Невже ви їздили копати картоплю? — вставила іронічно Людка. — А Юра казав, що ви пишете вірші...

— Це одне одному не заважає, — зиркнув я на зніжковілого старосту, котрий, як щойно виявилось, десь-колись обрав мене темою для розмови зі своєю пасією. — Навпаки, допомагає. Руки роблять одне, а голова інше. Увечері залишається тільки записати. Але це не за темою. Колись, може, поговоримо про творчість і бараболю. А зараз ідіть, куди скаже Юра, бо мене чекає Шекспір...

У понеділок Юра перестрів мене перед початком пар:

— Дякую тобі, друже! Людка була, як шовкова... Якщо захочеш поїхати якогось дня додому, кажи, не соромсь, я в журналі відмічати не буду і в деканаті все владнаю...

Зайшов викладач політекономії, й мені довелося «перемикати» увагу з Юриного морального капіталу на «Капітал» К. Маркса...

III.

Поринувши у спогади, я, мабуть, задрімав, бо здригнувся від звуку дверей на першому поверсі. Хтось зачинив їх надто розмашисто.

Потім озвалися сходи.

«Невже Людка повернулася?» — подумав я, не знаючи, хоч цього чи ні. Але кроки не її, надто голосно скриплять сходинок. Хтось важкий! «Невже міліція? — на гадку першим спало чомусь це. — А раптом екзальтована дівчина наскаржилася, що я хотів її згвалтувати?!»

Після зойку австрійських завісів до кімнати ввалився сніговик. Він, був, на диво, в окулярах, завдяки якому я впізнав ув обліплений снігом постаті Юру.

— Как ти мог? — застогнав він замість привітання, від роздратування забувши перейти на українську.

— Що — «мог»? — не зрозумів я.

Юра зняв шапку, стріпав із неї сніг, і стало видно його схоже на перезрілий помідор обличчя, мокре волосся. Пальцями протер заліплені снігом окуляри й уже не чіпляв їх на носа. На його кінчику

зависла чи крапля талої води, чи сльоза. Голос тремтів:

— Не прікідивайса. Людка у тебе була?

— Була.

— Ну і что ти с неї делал?

— Розмовляв.

— Не только. Она предлагала тебе любовь?

— Ніби так...

— І што?

— З чим прийшла, з тим пішла...

— Неправда, ти вреш! — зірвався на вереск Юра. Це нагадало мені розповіді односельців, котрих криком і загрозою виселення у Сибір змушували вступати до колгоспу.

— Я краще знаю, що тут відбувалося, — спокійним тоном намагався розрядити ситуацію. Та знизити напругу розмови не вдалось. Юра почав розмахувати руками, немов воюючи з невидимими вітряками, як сервантесівський Дон Кіхот, котрого ми мали здавати із зарубіжки. Оте Мігель де Сервантес Сааведра відтоді навічно вгніздилося у моїй голові.

— Людка сказала мені, што ви любілісь здесь, на етой кроваті, где ти сейчас валяешься.

— Як сказала? — оторопів я. — Вона ж поїхала додому...

— Очень просто. Подзвонила і сказала, што ви заімались любов'ю в етом вашем, — він презирливо глянув на обшарпані стіни кімнатки, де, крім мого, стояли ще два ліжка однокурсників, — в етом вашем нужніке.

— Юро, саме це, якщо вона таке насправді сказала, — нахабна брехня. Ти ж знаєш мій принцип: ніколи не підведи друга. І маєш пам'ятати, як колись тут, у цій кімнаті, яку ти навіщось обізвав смердючим словом, ми аналізували тексти зі стилістики української мови, і як в одному з них нам сподобалася фраза про подібну ситуацію: «Невідомо, що я здобуду з цією жінкою, а друга можу

втратити», — повільною мовою і логічним викладом я старався заспокоїти Юрія.

Здається, це почало вдаватися. Принаймні, він перестав нависати над моїм ліжком, а присів на табуретку. Слово за словом, і я таки переконав його, що в мене з Людкою була не коханина, а балаканина.

Розмову на цю болючу тему продовжили й дорогою до зупинки трамвая. Я проводжав Юру, і трамвай був, здається, останнім. Принаймні, тільки де-не-де світилися вікна в довколишніх кам'яницях. Навіть сніг натомився витанцьовувати в жовтих циліндрах світла під вуличними ліхтарями. Але я це помічав, ніби на кіноекрані, в ірреальному світі, бо у голові крутилася, витісняючи інше, одна-єдина думка: «Підступності жінок нема меж». Але одна справа вчитати цю сентенцію у творах класиків, а цілком інша — відчувати на собі.

IV.

Наша факультетська 350-та аудиторія відповіла наступного ранку на моє привітання гробовим мовчанням. Спробував подати руку кільком однокурсникам, але вони вдали, що не помітили її. Я глянув на побурячковілого Юру і зрозумів: уже наскаржився, все-таки не повірив мені.

Обструкцію щодо мене продовжили і мої співмешканці по голуб'ятні, котрі того дня повернулися з поїздок додому. Мені довелося існувати ніби в німотному просторі: навколо ніби є люди і ніби їх нема, тим більше, що моє середовище було замкнено по-стійним: голуб'ятня-університет-бібліотека-голуб'ятня. Мабуть, можна було спробувати переконати бодай когось, що це підлий наклеп, але хто повірить мені, насмілиться звинувачувати у брехні старосту, та ще й із такими впливовими батьками-росіянами? Риторичне запитання, як кажуть у таких випадках.

Рятувала ота сама бібліотека на Драгоманова, з котрої все й почалося. На щастя, класики не вміють ні ображатися, ні гніватися, ні тим більше мститись. Шекспірові, Дідро, Мопассану чи Вольтерові, обом Маннам — Генріхові й Томасу було явно не до того. І коли відгороджувався їхніми томиками від довколишнього світу, від своїх проблем і того, як мене сприймають на курсі, — то немов абстрагувався від щоденної суєти, наближався до чистого, вічного.

• • •

Далі — у повній книжці «Портрет зблизка в різних інтер'єрах».

nashaknyga.com.ua